

Sociální demokracie hodlá po sněmovních volbách postupně snížit deficit veřejných rozpočtů

Petr HARTMAN, moderátor

Začíná pravidelný diskusní pořad Studio STOP, který se vysílá na okruhu Český rozhlas 6. Pokud možno ničím nerušený poslech vám přeje Petr Hartman. Sociální demokracie hodlá po sněmovních volbách postupně snížit deficit veřejných rozpočtů pod 3 procenta hrubého domácího produktu. Mělo by k tomu dojít někdy v roce 2013, případně 2014. Vzhledem k tomu, že za loňský rok se poměr deficitu k HDP pohybuje kolem 6,5 procenta a v letošním roce by to nemělo být výrazně lepší, není to zrovna jednoduchý úkol. A protože tuzemská ekonomika neporoste v nejbližší budoucnosti závratným tempem, nelze pouze spoléhat na to, že se bude zvyšovat objem hrubého domácího produktu, a tím při podobných rozpočtových schodcích bude klesat jejich poměr k HDP. Zároveň je zřejmé, že se k lepším číslům česká ekonomika nedobere jenom razantním škrtáním výdajů, nebo naopak masivním zvyšováním daní. Jaký koktejl hodlá konkrétně ČSSD namíchat? A pomůže skutečně postavit tuzemské hospodářství na nohy? Nebo mu způsobí ještě větší bolení břicha? Právě o tom uslyšíte v dnešním Studiu STOP.

Ve studiu vítám Jana Mládku, ekonomického experta ČSSD a ekonoma Lubomíra Lízala z Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy. Takže dobrý den.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Dobrý den.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Dobrý den.

Petr HARTMAN, moderátor

Na mezinárodní ekonomické konferenci, která se zabývala cestou tuzemské ekonomiky z krize a tím, co dělat, až problémy opadnou, zazněly nejrůznější zajímavé výroky. Jedním z nich bychom naši diskusi mohli zahájit. Jde konkrétně o slova předsedy ČSSD Jiřího Paroubka a časový horizont toho, kdy by bylo možné se zbavit břemene příliš vysokých deficitů veřejných rozpočtů v poměru k hrubému domácímu produktu.

Jiří PAROUBEK, předseda ČSSD

Samozřejmě nám jde o to postupně snižovat schodek veřejných rozpočtů tak, abychom se v nějaké přijatelné době, někdy v roce 2014, 2015 dostali do evropské měnové unie.

Petr HARTMAN, moderátor

Tolik předseda ČSSD Jiří Paroubek. Možná na úvod bychom mohli alespoň technicky si upřesnit, do kdy by Česká republika měla mít v pořádku veřejné finance, to znamená, aby splňovala všechny takzvaná maastrichtská kritéria a tím pádem mohla do měnové unie vstoupit v roce 2014 nebo 2015. Znamenalo by to těsně před tím, nebo několik let před tím?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

No, vy jste tady mluvil o té výši těch deficitů v roce 2009. No, my pracujeme s číslem 6,9 za ten minulý rok a odhad na rok letošní je zhruba 5,4. Ale podotýkám, že jsou to zatím všechno jenom předběžné odhady. Ale pokud by to takhle bylo, tak samozřejmě už je možné ten rok 2010 chápat jako jakousi fiskální konsolidaci. To, co potřebujeme je, aby ta fiskální konsolidace pokračovala zhruba tempem jednoho procentního bodu ročně. Pokud by to tak bylo, tak ten cíl vstupu do Evropské unie, řekněme, toho 1. 1. 2015 není vůbec nerealistický. U nás se to často dramatizuje tak, že teprve po tom, co země splní 4 maastrihtská kritéria, může vstoupit do ERM II, ve které musí setrvat nejméně 2 roky, ale spíše však 2,5. Ve skutečnosti je to tak, že země při vstupu do ERM II nemusí splňovat všechny kritéria. Ale je žádoucí, aby byl předpoklad, že, anebo byl tam nastoupený nějaký trend, že ta kritéria během těch 2 let splní. Čili dovedu si představit, že do toho ERM II vstoupíme někdy v roce 2012 s nějakým deficitem 3,8. Doufejme, že bude menší. A pak bude splněn v tom roce následujícím a prostě bude ten deficit udržen. Tak to asi vypadá s tím vstupem. A samozřejmě pak je tam ještě jedna věc. Je tam několik měsíců před samotným vstupem, kdy Evropská centrální banka a Evropská komise vyhodnotí, zda země plní ty maastrihtská kritéria. Ono se to může zdát, že nemá co vyhodnocovat, protože jakoby jsou to tvrdá statistická čísla, ale ve skutečnosti to tak úplně není. Jednak tam může jít občas o desetinky, jak se stalo Lotyšsku, které nebylo přijato do eura, protože mu chybělo v ukazateli inflace několik setin dokonce jenom. Ale ještě důležitější je takzvaný koncept udržitelnosti. Protože nesmí se stát to, že ta země s vypětím všech sil splní ta kritéria v jednom roce a v letech následujících se jí okamžitě například rozpadnou veřejné finance. Musí tam být i nějaká záruka, nějaký předpoklad, že to bude udržitelné i v následujících letech po vstupu do eurozóny. A tam už to samozřejmě začíná být daleko méně exaktní a více už o nějakých pocitech, odhadech těch hodnotitelů.

Petr HARTMAN, moderátor

V souvislosti právě s tímto horizontem je zřejmé, že Česká republika by měla hospodařit lépe nejenom kvůli vstupu do evropské měnové unie, ale také kvůli tomu, aby to hospodářství bylo v dobré kondici, aby z toho profitovali firmy a občané v této zemi. V souvislosti s přechodem na euro je zajímavé, že se ty názory, alespoň ekonomů, na to měnily. Někdy se ozývaly hlasy, že čím dříve mít euro, tím lépe. Jindy zase zaznívaly hlasy, že není důvod úplně spěchat. Proč sociální demokracie zrovna v této době vyhodnotila ten horizont 2014, 2015?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

To, že nemáme euro, je selhání českých elit, a to nejenom politických, ale i podnikatelských a, řekněme, i bankovních. Protože pro to, aby země mohla přijmout euro, a podívme se třeba na Slovensko, tak je třeba velmi širokého politického konsensu a ten politický konsensus mám na mysli nejenom, že to musí podporovat většina politických stran, které jsou v parlamentu, na Slovensku to bylo 6 politických stran ze 7, kromě křesťanských demokratů, Jána Černogurského, který z nějakých divných důvodů to euro nechtěli, ale byla to drtivá většina. Ale ten konsensus také musí zahrnovat hlavní podnikatelské svazy a centrální banku. A my bohužel toto tady nemáme. Tady došlo teďkon v poslední době, je to rok a půl, mimochodem na té konferenci o tom byla beseda se zástupci Svazu průmyslu, panem Špicarem, panem Kázeckým, který se přihlásili k euru a požadují euro. Potíž je v jedné věci. Že Svaz průmyslu a dopravy teprve rok a půl drží tvrdé stanovisko chceme euro. Předtím jeho předseda pan Mühl se tak vyjadřoval, a možná, že jo, možná, že ne. Takovým způsobem se samozřejmě euro zavést nedá. Velmi pozitivní je tedy posun na straně podnikatelů. Česká strana sociálně demokratická už má nejméně 5 let toto jako svůj cíl. Musím říci, po jistém váhání, protože u nás těch odpůrců, kteří dominují na pravici, samozřejmě vedeni panem prezidentem, ale ono je třeba říct, že jsou také na levici, proti euru jsou komunisté. A jaksi velmi opatrný postoj k euru zaujímají odbory. Tak po velkých vnitřních diskusích se Česká strana sociálně demokratická konzistentně hlásí k zavedení eura. A těch důvodů pro to zavedení je několik. Ten úplně hlavní je, že potřebujeme obnovit hospodářský růst. Na to potřebujeme zahraniční investice a ty firmy dneska už dají přednost východní

části bývalého Československa, protože tam mají účtování v eurech, na to jsou zvyklé, mám na mysli především firmy z Evropské unie. Není tam žádné měnové riziko, a to je samo o sobě něco, co znevýhodňuje investice do České republiky. To jedno můžete říct, že je technologická záležitost, účetnictví v korunách nebo eurech. Ale je to taky dost důležité. A ještě větší je to kurzové riziko. Další věc, tady se hodně mluví v poslední době o financování státního dluhu. Vstup do eurozóny již dneska Slovensku zlevňuje financování veřejného dluhu, protože prostě země, která má euro, si ty peníze půjčí levněji.

Petr HARTMAN, moderátor

To byl Jan Mládek. Podle Lubomíra Lízala, jak se mění situace z hlediska zavedení eura v České republice? Protože skutečně mohli jsme slyšet různé názory a nakolik je přínosné nebo naopak není přínosné spěchat do evropské měnové unie v roce 2014 nebo 2015?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

No, samozřejmě já tady nebudu provádět nějaké elaboráty o tom, za jakých podmínek to je vhodné nebo není vhodné. Ale spíš je skutečně ta otázka toho, řekněme, společenského klimatu a připravenosti té země na to euro. Protože dříve nebo později tam skutečně musíme vstoupit a je spíš nutné si vyhodnotit ta rizika a přínosy v daný okamžik a správně to načasovat, aby nás to příliš nestálo a abychom skutečně z toho získali to maximum. Tady si myslím, že ten příklad toho Slovenska byl velmi dobře uveden, protože oni skutečně měli tu vizi, že chtějí do té eurozóny a uvědomovali si, že to nebude zadarmo. A na druhou stranu, řekněme si, stihli to ne za pět minut dvanáct, ale za dvě vteřiny dvanáct. Ta debata o tom, jestli je to nebo není výhodné, já si myslím, že to porovnání Česko - Slovensko třeba pro akademické ekonomy jako jsem já bude velmi zajímavé z toho dlouhodobého hlediska. Protože máme tady 2 ekonomiky, které byly velmi podobné a jedna těsně před, řekněme, tou velkou ekonomickou změnou tam vstoupila a druhá nikoliv. A budeme moci, řekněme, porovnávat, který z těch argumentů, řekněme, pro nebo proti vstupu nakonec nějakým způsobem převážil. Ale musíme si uvědomit, že vlastně ty rozdíly už když se dělají nějaká taková ta srovnání, tak nejsou příliš velké. Čili tady se vlastně ukazuje to, že ta debata o tom, je to výhodné nebo není výhodné, že to je spíš o těch, bych řekl, dlouhodobějších horizontech, o tom, co můžeme z toho získat a za jakých podmínek.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Já bych docela uvítal, kdyby akademická sféra se s tím opravdu zabývala, protože ta historka toho Slovenska je strašně zajímavá. Já osobně si myslím, že zdaleka ne všechno bylo uděláno úplně správně. Byla tam podle mého názoru jednorázová chyba, kdy Slovensko vlastně dvakrát revalvovalo před vstupem tu slovenskou korunu vůči euru. Podruhé docela razantně. A způsobilo jim to řadu problémů dočasných, ale problémů po vstupu, protože tam se shodou okolností stalo, že měny okolních zemí devalvovaly, prostě první pololetí roku 2009 bylo o tom, že Slováci masivně navštěvovali supermarkety v Polsku, v České republice, v Maďarsku, protože to tam náhle bylo pro ně levnější. V Polsku, v Malopolsce, to je ta oblast, která sousedí s tím, mi dokonce říkali, že to podrylo víru Poláků v euro, protože říkali, no, tak když Slováci měli korunu, tak k nám nejezdili nakupovat. A jak zavedli euro, tak najednou jich tady máme tisíce v supermarketech. To jsou samozřejmě věci dočasné, jednorázové, které jaksi podle mého názoru trochu ztížily ten přechod. Ale ta celková věc, že se dostali do toho eura, jak říkal tady pan kolega, je samozřejmě pro Slovensko skvělá, stihli to možná ne dvě vteřiny před dvanáctou, ale minutu po dvanácté možná dokonce.

Petr HARTMAN, moderátor

Já jsem nemyslel porovnávání Česka a Slovenska úplně, i když je to strašně zajímavé, ale spíše jsem myslel, jak lze načasovat ten vstup České republiky? Protože samozřejmě může se říct termín 2014, 2015, někdo může vypálit termín 2018, když to takto zjednoduším.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

To časování skutečně spíš je o tom, kdy se nám podaří dát do pořádku veřejné finance, kdy vlastně ač hospodářský růst bude, řekněme, značný, nebo pouze mírný, a tak vlastně ty výkyvy v těch státních financích budou takové, že se vejdem do těch maastrichtských kritérií. A tady zazněla ještě jedna informace, kterou říkal pan Mládek, a trošku zapadla. A to je totiž to zhodnocení toho, zda ta země je připravena na ten vstup, které provádí ta Evropská banka. Musíme si uvědomit, že vlastně eurozóna nyní prochází tak trošku nedobrym obdobím, když se podíváme na některé členské země, které mají značné problémy právě s veřejnými financemi.

Petr HARTMAN, moderátor

Nejvíce se mluví o Řecku.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Ale není to jenom Řecko, je tam třeba i Španělsko, je tam i Irsko. A je vidět, že některé ty země se s tím, řekněme, dokáží kredibilně vyrovnávat, nebo že tam je určitá důvěra těch trhů, jako třeba Irsko, že to vyřeší. Ten jejich postup je, řekl bych, velmi razantní třeba Irsko. A bude to velmi bolet. Zatímco u toho Řecka, tam to bylo víceméně kreativní účetnictví a z tohohle toho pohledu vlastně to vyhodnocování připravenosti nebo možnosti vstupu do eurozóny bude, bych řekl, mnohem více kritické než bylo v minulosti. A prostě tam bude více otázek a, řekněme, to hodnocení bude přísnější. Mimochodem jedna z těch zajímavých věcí, která tam je, tak že ta kritéria se časem sama od sebe do určité míry zpříšňují, což je to inflační kritérium vlastně. Protože to inflační kritérium je navázáno na ty nejlepší. A čím více zemí máte v eurozóně, tím vlastně vybíráte z mnohem lepší a lepší elity. To znamená, že ty země, které vstupují dříve, tak vlastně měly měkčí podmínky než ty země, které budou vstupovat později.

Petr HARTMAN, moderátor

Kdybych se měl ještě chvíli držet u toho načasování, souvisí to nějak s požadavkem ministrů financí Evropské unie, aby Česká republika do roku 2013 snížila schodek veřejných rozpočtů pod 3 procenta hrubého domácího produktu?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Jaksi ten cíl by tady byl, i kdyby nebyl žádný vstup do Evropské unie. Protože ono, upřímně řečeno, ty maastrichtská kritéria pro oblast veřejných financí je něco, co je takový koncentrovaný selský rozum, nic jiného to není. Protože jakmile budete mít delší dobu dluh země větší než 60 procent, začnete mít problémy s financováním, byť v reálném životě se to možná pohybuje mezi 50 procenty pro některé země a 120 pro jiné. Ale prostě je stanovena nějaká hranice. Takže to je bez ohledu na vstup do eurozóny. A co se týče té eurozóny, já bych se u toho ještě rád zastavil. Je pravda jedna věc, že eurozóna teďkon prožívá asi největší krizi. Ten problém toho Řecka je skutečně vážný, protože Řecko má zadlužení přes 100 procent hrubého domácího produktu. V minulém roce, a to se teďkon tahá s Evropskou komisí, ten deficit mohl být taky 15 procent. Ale faktem je, že v téhle chvíli to nikdo pořádně neví, neexistuje věrohodné číslo. Pro to Řecko je, a komisi potažmo také, daleko větší hrozba než jaksi jednání v Evropské komisi nebo Evropské centrální bance, je vyhodnocení finančních trhů.

Protože ty jestli to vyhodnotíš, že prostě přes veškerou snahu Evropské komise falšují a falšují, tak jim prostě nikdo dále nepůjčí a podle toho Řecko bude de facto ve státním bankrotu a přijde nejspíš pomoc měnového fondu.

Petr HARTMAN, moderátor

Kdybich se měl držet České republiky, tak to snižování deficitu podle ministra financí Eduarda Janoty znamená v praxi ubrat jedno procento, zlepšit hospodaření o 40 miliard korun. Souhlasíš ty propočty?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

To je ten 40 miliard korun je plus minus 1 procentní bod toho HDP, který potřebujeme, abysme zůstali věrohodnou zemí. Protože my máme hodnocení a Standard & Poor's, jsou důležitý se stabilním výhledem. A aby ten stabilní výhled byl zachován, tak je zapotřebí, aby ten deficit, který v letošním roce nejspíš bude někde kolem 5,4, klesl v tom roce dalším na 4,4 a tak dále.

Petr HARTMAN, moderátor

Znamená to, že od roku 2011 každý rok ubrat zhruba 40 miliard?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Takhle to je, ten deficit by se měl snižovat o 1 procentní bod HDP, plus minus 40 miliard.

Petr HARTMAN, moderátor

Pojďme k tomu, jak to učinit. Samozřejmě existují nejrůznější návrhy, nápady. Jeden je šetřit, probrat výdaje státního rozpočtu tak, že se tam najdou tyto peníze. Jiný recept může, zjednodušeně, vypadat tak, zvýšit daně, zachovat výdaje a samozřejmě existuje celá škála kombinací těchto postupů. Jste vyhranění pro jeden přístup, nebo spíše upřednostňujete tu kombinaci?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

No, já bych to vysvětlil. Ono je to třeba dát do kontextu. My jsme se dostali do toho obrovského deficitu nejenom proto, že přišla krize, ale také proto, že prostě Topolánkova vláda prosadila zákony, které snížily daňový příjmy. A do toho počítám samozřejmě sociální pojištění, o zhruba 80 miliard. Takže oni kdyby nebyla tato jejich činnost jaksi podlamování téhle daňové základny, tak by ten problém nebyl tak velký. Čili my si pohybuje v téhle historické souvislosti, že tady byla snaha za každou cenu snížit složenou daňovou kvótu. A ukazuje se, že to je prostě nerealistický trend. Jako Česká republika nemůže fungovat jako s pětáctiprocentní složenou daňovou kvótou. To je prostě nereálné. Čili bude tam muset vedle toho šetření, které je samozřejmě nutné, dojít i k zlepšení jednak výběru daní a jednak i navýšení některých daní.

Petr HARTMAN, moderátor

Jaký princip upřednostňuje Lubomír Lízal?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak, já bych tady nesouhlasil s tím hodnocením. A čistě z toho důvodu, že vlastně největší rozmach státních financí u nás začal v dobách hospodářského růstu. Tehdy vlastně všechny politické strany bez rozdílu začaly hledat, jakým způsobem navyšovat státní výdaje, protože ten růst byl velmi vysoký. A vypadalo to, že vlastně to není problém. Což samozřejmě můžeme dělat v okamžiku, kdy ty

ekonomiky rostou, tak to vypadá dobře. Ale v okamžiku právě, kdy se ta situace obrátí, tak jsme náhle chyceni v pasti toho, že jsme si něco nalinkovali a ono to prostě takhle fungovat vůbec nemůže. Čili z tohohle toho hlediska já jsem spíš zastáncem toho se skutečně na počátku zamyslet, jaké funkce má ten stát plnit. A tady vlastně vždycky ta debata je o tom, jestli se támhle něco málo ušetří, nebo tady se trošku víc vybere. Ale chybí tady ta základní debata o tom, jaká je role toho státu. A to je, si myslím, politická debata, tu by skutečně ti, tam by měla být, řekněme, ta soutěž politických stran o tom bavit se, co ten stát má poskytovat, co nemá poskytovat. A pak se můžeme bavit o tom, za jaké peníze.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Já bych nesouhlasil s tím, že ta debata neprobíhá. Možná, že neprobíhá na tvůj vkus kultivovaně, ona probíhá takovým bizarním způsobem, ale probíhá jako. To jsou ty neustálé debaty o tom, jak má vypadat zdravotnictví, co se má udělat s penzijním systémem. Jako ono to není utříděný tak, jak by to udělal akademik. Ale svým způsobem to probíhá.

Petr HARTMAN, moderátor

A kdybychom tedy měli zůstat u těch konkrétních návrhů, pojďme se nejprve bavit o příjmové stránce rozpočtů. Jan Mládek už zde zmínil, že to daňové zatížení, když to zjednoduším, je relativně nízké v České republice.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Já bych, já bych dal jedno číslo. Často bývají uváděny Spojené státy jako země s nízkou daňovou kvótou. A skutečně tam to je někde v oblasti 20, 28 procent HDP oproti 35, 36, které máme v České republice. Má to jeden drobný háček. Ve Spojených státech díky tomu, že zdravotní pojištění je nepovinné, tak se nepočítá do toho přerozdělování, protože oni říkají z hlediska metodiky, že když to není každý, tak je to vlastně dobrovolná záležitost, tudíž se to tam nepočítá. Pokud by se připočetly náklady na zdravotnictví ve Spojených státech, tak není přerozdělování ve výši 28, ale 44 procent. Představa, že se ušetří dramatické sumy je nereálná, vy co můžete udělat, to si dovedu představit, že zprivatizujete zdravotnictví, že pojištění bude nepovinné, pak celá tahleta sféra vypadne z veřejných financí, můžete to samé udělat s penzijním systémem. A proto tvrdím, že ta debata tady probíhala, byť takovým bizarním způsobem, že zejména někteří ti představitelé ODS se nám to tak snažili podstrčit nenápadně tyhle věci jaksi salámovou metodou, protože se báli tohleto říct natvrdo, že chceme prostě tohleto do soukromých rukou. Pak samozřejmě v okamžiku, kdy se vyvedou pryč důchody a zdravotnictví, tak může liberální institut slavít den daňové svobody už někdy koncem února. Ale problém je v jedné věci, ty lidé budou stejně si muset platit na penze a stejně si budou muset platit na zdravotnictví, byť to nebudou dávat do státního systému, ale do soukromého systému. A ta samozřejmě relevantní debata by měla probíhat, který ten systém jim to poskytne levněji.

Petr HARTMAN, moderátor

Názor Lubomíra Lízala na to, zda to srovnání daňového zatížení ve Spojených státech a v České republice je značně zkreslené?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak, ty systémy jsou skutečně úplně jiné a ten systém ve Spojených státech je založen víc na té osobní odpovědnosti. A řekněme, že nechává značnou volnost v tom, jakým způsobem se ten člověk chová. Ale já bych to, já bych tady v tomhleto kontextu bych opravdu ty Spojené státy nepoužíval. Tady si myslím, že pro nás je spíše relevantní se dívat po té Evropě, protože koneckonců je to historický i ekonomický kontext, ke kterému budeme, kterému budeme dříve nebo později nějakým způsobem konvergovat, což je ta idea. A že nakonec všechny země budou víceméně do určité míry podobné si v

té Evropské unii. A proto se, proto jaksi já neodmítám, řekněme, tu debatu o tom, do jaké míry vlastně má nebo nemá být ta složená daňová kvóta nebo jakým způsobem má se to řešit. Ale já bych rád právě prostě tu debatu viděl skutečně spíš o tom, že se dává, řekněme, ta základní volba v tom, můžete si zakoupit toto, nebo stát vám poskytne toto. Nikoliv, že ta, že se to, takřikajíc, smíchá všechno do jednoho balíku a vykřikuje se a tamti vám, támhle ti vám seberou poplatky a támhle si budete muset něco zaplatit. To jako takhle ta debata je spíš už potom v té emocionální rovině a není v té věcné rovině, kde se ta řešení špatně hledají. A potom vlastně ten volič ani nemá podle čeho se dobrým způsobem rozhodovat. Já bych to ilustroval trošku na, řekněme, příkladu z minulosti, kdy jeden můj kolega vlastně řekl, že problém České republiky je v tom, že všechny strany, které tady jsou politické, jsou vlastně sociálně demokratické. Že tady, že vlastně ta charakteristika té debaty je o tom, zda naše, řekněme, řešení bude spíš v tom centru nebo hodně, nebo nějakým způsobem nalevo. Ale ta debata potom skutečně se degraduje do toho, do toho, do těch jednotlivých, řekněme, agregátních podob a nikoliv do těch jednotlivých řešení, které mohou být přijata v určitých oblastech.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Ale to je celkem známý problém. Sociologové tady už několikrát provedli výzkumy, které zkoumaly politické preference českého obyvatelstva. A jednak byly ty vyjevené, že si každý řekl, k čemu se hlásí. A druhé, že oni nepřímými otázkami zkoumali, jaké jsou vlastně jejich postoje. No, a zjistili, že tedy, pokud se ty vyjevené preference je to zhruba půl na půl, se hlásí k levici, pravici takhle, nejvíc samozřejmě do středu v Čechách, levému či pravému. No, ale když zjišťovali ty jejich preference, jak se staví k takovým těm konkrétním otázkám míře přerozdělování a tak dále, tak zjistili, že pro skutečnou pravici je tady asi jenom 20 procent voličů. Což samozřejmě má velmi praktické důsledky na politiku, protože potom ta pravice musí být značně populistická, jak nám předvádí ODS.

Petr HARTMAN, moderátor

Kdybychom měli se držet těch návrhů sociální demokracie, co by chtěla prosazovat, tak kdybychom zůstali u daní, tak tam je mimo jiné návrh zvýšit daň z příjmu právnických osob.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Já bych chtěl říct ale jednu věc jako, která je důležitá. My vůbec nechceme popírat, a já osobně taky ne, důležitost, zejména ne, veřejných financí a jejich stabilizace. Ale není možné vytrhávat tenhle problém z ostatních otázek hospodářské politiky. Stejně jako stabilizace veřejných financí v tuto chvíli je velmi důležitým cílem hospodářské politiky udržení zaměstnanosti, proto by měla být na stole debata o Kurtzarbeit, to co v Německu probíhá už delší dobu. Protože v tuto chvíli jsme v období rostoucí nezaměstnanosti a ten hospodářský růst, který zatím je furt prognózován velmi mírný, nepřinese zásadní obrat. A pak ten o něco vzdálenější cíl je obnovení hospodářského růstu. A pak samozřejmě ta otázka je daleko složitější, není to jenom ušetřit ty peníze. Protože kdyby to bylo jenom skutečně seškrtat ty deficity, tak já bych chtěl těm radikálům doporučit zkušenost rumunského komunistického diktátora, který se jmenoval Nicolae Ceausescu, který zjistil koncem osmdesátých, v polovině osmdesátých let, že má velké dluhy a že kapitalista, když mu neplatí, tak si klade politické požadavky, tak přijal politické řešení, že Rumunsko oddluží. A Rumunsko za 4 roky bylo oddluženo vůči západní cizině, ale skutečně na úkor těch mrtvých v nemocnici. Protože nebyly léky. Čili tohleto, to je strašně jednoduché splnit jeden ukazatel. Ale přece hospodářská politika je o tom, že nesmějí se také zhoršit ty jiné ukazatele. A sociální demokracie tvrdí, že vedle těch veřejných financí ten ukazatel zaměstnanosti, respektive nezaměstnanosti je strašně důležitější a obnovení hospodářského růstu. Protože bez toho nevyřešíme ty další problémy.

Petr HARTMAN, moderátor

To je pravda, ale já jsem se chtěl držet u toho, jak dát do pořádku veřejné finance a u těch návrhů. A ty návrhy se samozřejmě týkají příjmů i výdajů.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Ale ono to je, to je trošku posunutí významu té naší konference. Protože ta naše konference byla o hospodářské politice celkově, to je o všem, co jsem naznačil. A nikoliv jen o jednom tématu, kam to redukuje v poslední době pan ministr Janota, což se v jeho případě dá chápat, poněvadž je ministr financí.

Petr HARTMAN, moderátor

Jak tedy chcete docílit toho, co jste si naplánovali, když nemůžeme hovořit o těch konkrétních věcech? To znamená ...

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Ale můžeme, můžeme.

Petr HARTMAN, moderátor

... o příjmech a výdajích státního rozpočtu, dejme tomu. A do těch příjmů samozřejmě patří daně. Já neříkám, že to je jenom jedna jediná věc. Samozřejmě těch je celá řada. Ale pokud se máme něčeho konkrétně dotknout, tak musíme jít od těchto věcí.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Ano. Tam to ta sociální demokracie celkem jasně řekla, máme představu, že daň z příjmu právnických osob, že tam se to přestřelilo, že je naprosto k utážení, když ta daň bude 21 procent jako byla, tuším, v roce 2008. Dneska efektivní míra zdanění u právnických osob je 13 procent. Těm firmám už se ani nevyplatí dělat triky s různými karibskými /nesrozumitelné/, protože i tam ty náklady nějaké jsou, tak zdaňují. Čili je tam prostor na zdvihnutí. Je široce diskutované progresivní zdanění příjmu fyzických osob, což je něco, co je dlouhodobě v programu a co má tedy význam nejenom to, že to zvýší příjmy, ale hlavně to dá pocit jisté společenské spravedlnosti a ufinancuje to tu soudržnost společnosti. Je tady obrovský prostor pro zvýšení majetkových daní, byť tam samozřejmě klíčové slovo budou mít municipality, obce. A ono se jim to v Čechách nelíbí, ale tak je to ve světě obvyklé, že obce si musí rozhodnout, jestli budou na minimální úrovni a pak neposkytne služby, anebo bude vybírat více a pak poskytne více služeb teďkon svým rezidentům. Je určitý prostor pro zvyšování spotřebních daní. Nevidíme v tuto chvíli možnost jít na zvyšování dolní sazby DPH, protože tam se to přímo promítá do cen potravin, léků a tak dále.

Petr HARTMAN, moderátor

Když se to propočte všechno dohromady, tak ten odhad těch přínosů pro státní pokladnu je v miliardách kolik tak zhruba?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Je to v desítkách miliard.

Petr HARTMAN, moderátor

Podle Lubomíra Lízala, jsou tyto nápady realistické, to znamená zda skutečně zvýšení daní přinese do státní pokladny dostatek peněz a pomůže to?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak, zvýšení daní nepochybně přinese do státní pokladny více peněz. Já tady nehodlám rozporovat vlastně to, co je, řekněme, politické rozhodnutí sociální demokracie. Protože to si myslím, že jasně ukazuje vlastně to, jakým způsobem ona chce, řekněme, řešit třeba zrovna ty veřejné rozpočty. Já bych tady spíš se zastavil trošku u toho, že ten problém, který tam je samozřejmě na té části, že se bavíme zejména o přímých daních, a přímé daně mají tu nevýhodu, že v okamžiku, kdy přichází ekonomická krize nebo ekonomické zpomalení, tak vlastně tam ten dopad vlastně je největší. To znamená, že oni klesají zpravidla rychleji než ty, než nepřímé daně. Takže na jednu stranu já naprosto rozumím tomu, že jaksi z hlediska toho, jaké politické priority vyznává sociální demokracie, zvýšení přímých daní, zavedení progresní daně, je zcela v souladu s těmito prioritami. Já potom spíš varuji z toho hlediska, že vlastně v okamžiku, kdy se spoléháme příliš na přímé daně, tak vlastně ty daňové příjmy jsou procyklické a vlastně kopírují mnohem více ten hospodářský cyklus. Tady, jenom na ukázkou, na to doplatila Kalifornie, kde vlastně většina toho, těch státních výdajů je financována z přímých daní. A dokonce z toho, řekněme, nejvýše bohatého segmentu, kde vlastně těch horních, ta horní část populace platí naprostou většinu výdajů státu. A v okamžiku, kdy přišla ta ekonomická krize, tak náhle vlastně Kalifornie zůstala bez peněz. Čili je to o tom, aby ta báze byla diverzifikována.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Já bych viděl problém Kalifornie někde jinde. Já bych, mimochodem problém Kalifornie viděl někde trochu jinde, a to je pro nás poučné. V Kalifornii je třeba na schválení rozpočtu, tuším, dvoutřetinovou většinu v tamním zákonodárném shromáždění. Což při zhruba vyrovnanosti obou hlavních politických stran vedlo vždy k tomu, že demokraci o něco zvýšili výdaje, republikáni snížili daně a rostly deficity téměř vždycky. Takže ono takové ty řešení těch mistrů jaksi ústavních manipulátorů často nemusí dobře zafungovat. Ale zpátky k přímým a nepřímým daním. Samozřejmě je tady jistá potíž toho výběru těch přímých daní. Nepochybně existuje u daně z příjmu právnických osob, protože teď je to, teď ten podle českého zákonodárství, a je to tak zřejmě správně, firmy mají možné uplatnit ztráty ke snížení daňového základu ještě 5 let. To znamená, jestliže firmy zaseknou ztráty významné, jako že asi zasekly v roce 2009, tak si je budou moct uplatňovat ještě následujících 5 let. A platit daně méně. To je samozřejmě všechno pravda. Na straně druhé jaksi jednoduché řešení, že se to přehodí na běžného spotřebitele tím, že se mu zvýší DPH. Tak to je nepřijatelné pro Česko.

Petr HARTMAN, moderátor

Kdybychom to měli zasadit do těch širších souvislostí a zůstat u těch přímých daní, tak se v současné době hovoří, že podniky jsou na tom většinou ne příliš dobře a že další nějaká daňová zátěž by jim mohla spíše zkomplikovat život než usnadnit to, aby se opět nakoply k nějakému růstu, aby mohly vytvářet další pracovní místa a tak dále. Jak to hodnotíte?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

No, já si myslím, no, to je takové trošku, trošku teoretické. Protože jestli jsou na tom podniky špatně a mají ztrátu, tak oni stejně tu daň platit nebudou. A tu zvýšenou budou platit především ty dobře vydělávající monopoly nebo skoro monopoly. A v dominantním postavení. A také finanční instituce, no.

Petr HARTMAN, moderátor

Lubomír Lízal.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Souhlasím samozřejmě v tom, že v okamžiku, kdy ty firmy jsou ve ztrátě, tak ty daně skutečně neplatí. Je to o tom, že vlastně v okamžiku, kdy zvyšuju zdanění, tak vlastně nějakým způsobem odčerpávám peníze z ekonomiky, abych je někde jinde vrátil. A to je ta, řekněme, politická debata o tom, jaká má být ta míra toho přerozdělování. Abych tady prostě nekritizoval.

Petr HARTMAN, moderátor

Kdybychom měli se zastavit chvíli u výdajů státního rozpočtu, tak tam se hovoří o tom, že by se měly dělat audity výdajů ministerstev a centrálních úřadů, že by to mohlo ušetřit 2 až 4 miliardy. Potom, že by byla povinná cenová revize všech uzavřených smluv státu nad 1 milion korun. A to by měl být další přínos 5 až 10 miliard. Nová forma organizace veřejných zakázek 5 až 15 miliard přínos. To všechno, když se zkombinuje, tak se dá docílit toho, že každý rok by mohl klesat ten deficit o 40 miliard?

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Samozřejmě některé tyhle věci mohou být jednorázové, některé jsou dlouhodobější. Například ten centrální nákup by mohl spořit dlouhodobě. Tam ten nápad prostě renegociovat smlouvy, podívejte se, to je věc, na kterou samozřejmě nemáte právní nárok. Jestliže máte podepsanou smlouvu jako stát, tak ji, když na tom bude protistrana trvat, tak ji musíte splnit. Ovšem jelikož se ty smlouvy zpravidla opakují a ten partner chce být dodavatelem státu nejenom na toto nejbližší období, tak potom je často ochoten jít na nějaké ústupky, i když by vlastně podle té formální smlouvy nemusel. Čili tam je prostor, který zatím nebyl příliš vyzkoušen a kde se dá ušetřit.

Petr HARTMAN, moderátor

Kdybychom to měli zjednodušit, znamená to, že na straně výdajů je ten největší problém ve špatném hospodaření těch ministerstev a centrálních úřadů, nebo je to v něčem jiném? Protože hovoří se o sociálním systému, ne ani tak o tom, jak je rozsáhlý, ale jak je zneužíván. Že ty dávky a různé výplaty nedostávají ...

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Víte, v sociálním systému, já si myslím, že, ano, adresnost dávek, to je všechno správné. Je třeba tam kontrolovat, kontrolovat, komu se to vyplácí. Ale, upřímně řečeno, já vidím ten efekt spíše z toho, aby lidé měli pocit spravedlnosti, aby neměli pocit, že někdo dostává peníze zadarmo, než že tím zásadním způsobem vyřešíte problém veřejných financí. To je taková trochu fikce.

Petr HARTMAN, moderátor

Právě proto se na to ptám, co je hlavní problém? Zda je to toto, sociální systém, zda jsou to důchody, zda je to zacházení s penězi na té centrální úrovni z hlediska úřadů, ministerstev, veřejných zakázek.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

No, tak, samozřejmě, podívejte, v české veřejné správě, ale to se stává téměř všude ve světě, když jsou tučná léta, tak se na nějakou tu korunu nekouká. A teď prostě ty tučná léta nejsou, tak je třeba to víc zkoumat ty výdaje.

Petr HARTMAN, moderátor

Problém výdajů státního rozpočtu podle Lubomíra Lízala?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Já bych vlastně se odpíchl od toho, že většina státních výdajů tak, jak dneska jsou, tak vlastně jsou dána zákony a jsou mandatorní. Vlastně ta, řekněme, ta libovůle vlády nějakým způsobem výdaje měnit, je dosti omezená. A vlastně největší změny, které, kterých můžeme docílit, když se budeme bavit o těch výdajích, není to, že prostě, řekněme, uděláme nějakým způsobem jiné smlouvy a tak dál. A samozřejmě, že se na tom ušetřit dá, ale to je, řekněme, když bych to vzal, že mám velký popelářský vůz, tak že vymetu popelníček u řidiče a pak se budu tvářit, že jsem udělal, co se dalo. Nějaké drobné to jsou, ale prostě neřeší to ten základní problém toho dlouhodobějšího horizontu, který, když se podíváme zejména, jak jste zmiňoval ten penzijní systém, tak v dohledu jedné generace tam už budou velké deficity a v dohledu dvou generací prostě když s tím něco neuděláme, tak máme problém, při kterém si budeme, takříkajíc, závidět, jak je na tom Řecko dneska. Ta situace je spíš o tom horizontu, na který se díváme. Když se bavíme o těch drobných změnách, tak si říkám, je to spíš, řekněme, takové to marketingové sdělení. Ale nejde to k podstatě toho problému. A pokud bych vzal ten balík tak, jak jste ho nastínil vlastně teďka, tak je to spíš ta strategie, doufejme, že z těch problémů veřejných financí, takříkajíc, spíš vyrosteme než že bychom nějakým způsobem udělali to přemýšlení o té základní struktuře těch veřejných financí.

Petr HARTMAN, moderátor

Reakce Jana Mládky.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

No, ono je to opět zpátky u penzijního systému. Já bych docela uvítal, kdyby se znovu otevřela debata, ale pokud možno ne s lidmi, kteří už mají vlastní zájem a kteří jsou šéfové penzijních fondů a kteří si chtějí rozšířit byznys. Je třeba nad tím přemýšlet, protože oproti původní situaci Bezděkovy komise, která, tuším, fungovala před 5 lety, došlo k některým zajímavým změnám. Jako například, že počet obyvatel České republiky stoupl z 10,2 na 10,5 milionu obyvatel za poměrně krátkou dobu. A bylo to primárně díky imigraci, částečně díky přirozenému přírůstku. Protože pokud by se podařilo dosáhnout tohle, tak oni ty dramata nejsou potom minimálně tak velká, protože všechny tyhleto výpočty, na kterých se odkazuje pan kolega, ty vycházely z velmi konzervativního předpokladu, že české obyvatelstvo je zavřeno v české kotlině, že sem nikdo nemigruje a že pomalu vymírá. A v okamžiku, kdy to není pravda, tak najednou i ta celá historika o deficitech penzijního systému může být jiná. Druhá věc, bylo by dobré se velmi pečlivě podívat jednak, co se stalo ve Spojených státech, kdy američtí důchodci jsou frustrováni, protože se jim vypařilo část úspor a často docela významná, řekněme, 20, 30 procent z těch peněz, co tam měli naspořeny. Není zřejmé, zda a kdy se jim to vrátí v té hodnotě těch penzijních fondů. A ještě větší drama probíhá v těch post komunistických zemích, které šly do toho experimentu s druhým pilířem. V Maďarsku mají velký problém, že ti, co by náhodou měli dostávat nějakou penzi, tak je posílají do základního systému a tak dále, protože ty peníze se tam taky vypařily. Ono není úplně zřejmé, co je potom dobré pro tu budoucnost, jestli náhodou to, že jsme se vydali cestou parametrických změn, a tady podotýkám, jsou za těch posledních let dramatické, protože asi před 10 lety jsme chodili do důchodu muži v 60, ženy v 57 plus nějaká úleva na dítě. A dneska jsme na cestě k 65 letům. Což také významně mění tu historiku. To, že se musí řešit penzijní problém neznámá nutně, že bude řešen skrze kapitálové penzijní fondy. Protože kapitálové penzijní fondy je také podezření, že problém je dramatisován zástupci těchto fondů, protože být správcem takového fondu je skvělá záležitost a ty poplatky často devastují většinu výnosu, který ten kapitál má.

Já bych nedémonizoval ani jednu stranu. Já bych jenom tady uvedl vlastně takové hezké srovnání, které dělalo už před více než 5 lety OECD, které se vlastně dívalo na penzijní systémy v rámci svých členských zemí. A Česká republika z toho vyšla velmi podobně jako Británie. A Británie je vlastně země s rovným důchodem. To znamená, že ten systém tak, jak tady je, velmi penalizuje, řekněme, příjmové skupiny, které odvádí hodně a vlastně potom je čeká, řekněme, pád na to minimum. Čili z tohoto hlediska vlastně ten systém je do určité míry velmi problematický. Pokud umožníme, řekněme, kapitálové připojištění nebo podobné věci, tak otvíráme alespoň, řekněme, dobře možnost nějakým způsobem řešit tento, řekl bych, já bych řekl spíš asociální případ. Protože v okamžiku, kdy je něco pojištění, tak předpokládám, že plnění odpovídá tomu, jakým způsobem jsem do toho přispíval. A tady vlastně to tak není, to znamená, že to je spíše, že to je spíše daň. Z tohoto hlediska jako si myslím, že je nutné se nad tím skutečně zamyslet z hlediska právě té solidarity, která tady byla zmíněna. Protože solidarita může být určitým způsobem správná, ale od určitého okamžiku začíná být demotivující. Tady potom ty parametrické změny samozřejmě to bylo důležité. Nicméně pořád jsme v situaci, kdy se věk prodlužuje a s tím, jak se věk prodlužuje, tak samozřejmě dochází k tomu, že ty peníze se vyplácí déle, ale také nám narůstají výdaje i třeba do toho zdravotnictví. A ono vlastně nejde jenom o ty peníze, ono jde vlastně o to, podívat se na ten systém jakožto celek tak, aby byl ufinancovatelný bez ohledu na to, jestli nám populace zrovna trošku roste kvůli imigraci či nikoliv. A část té imigrace byla také způsobena tím, že ti lidé tady skutečně byli předtím, ale došlo ke změně vlastně zákona, kdy pro získání občanství už není potřeba 10 let pobytu, ale pouze 5 let pobytu, to znamená, že tam byl velký skok ve změkčení těch podmínek.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Ta námitka, že se to docela blíží tomu britskému systému rovné penze, na tom něco je. Asi by to chtělo o něco větší otevření, ale to je problém řešení parametrickými změnami. To je nepochybně možné. A je taky rovněž pravda, že ty výdaje nejsou samozřejmě jenom v penzijním systému, jsou i ve zdravotnictví, protože některé ty segmenty se zřejmě budou rozvíjet, ale já bych sdělil, že tam máme problém, na který je se třeba také dívat z trošku jiného úhlu. My máme v této sféře jako platy výrazně nižší než je obvyklé v sousedních rozvinutějších zemích, protože tam ta konvergence probíhá velmi pomalu. Takže jsme si jakoby zvykli, že tam nemusíme dávat tolik peněz. Ale ono jak se zdá, to má své meze, protože když se takhle je ta sféra podfinancovaná, tak už to začíná tím, že začínají utíkat mladí lékaři dělat atestace do blízkého zahraničí. A to potom samozřejmě je velká ztráta, protože my tady financujeme jejich vzdělání a oni potom jaksí pracují jinde. Čili tam bude nějaký tlak na nárůst. Na straně druhé, oni ty drahé dálnice jsou taky drahé z hlediska procentu výdajů na HDP, čili tam to je dlouhodobě neudržitelné takovéhle množství jaksí do betonu a bude nutné dát daleko více peněz do lidí.

Petr HARTMAN, moderátor

Problém důchodové reformy je samozřejmě běh na delší trať. To, co možná nejvíc trápí lidi v České republice v současné době s ekonomickou krizí, je fakt, že bez práce v letošním roce by mělo být zhruba 10 procent z nich. A jsou tak bez práce lidé, kteří by pracovat chtěli, ale nemohou, protože pro ně neexistují místa. Zde je pohled předsedy ČSSD Jiřího Paroubka.

Jiří PAROUBEK, předseda ČSSD

To hlavní zlo, které v tuhle chvíli vidíme, je nezaměstnanost. Na to hledáme odpověď v obnově hospodářského růstu, ve vytváření nových pracovních míst. Jmenuju námtkou zintenzivnění čerpání evropských fondů, ale také zintenzivnění čerpání peněz, které jsou k dispozici z povolenek, kde je to čerpání zatím vinou ministerstva životního prostředí a chybné koncepce, tak jak byla přijata, katastrofální.

Petr HARTMAN, moderátor

Tolik předseda ČSSD Jiří Paroubek. Podle Jana Mládky, kde vzít pracovní místa, když nejsou? Protože lidí bez práce přibývá a volných pracovních míst naopak ubývá. A dokonce jsme svědky toho, že když nějaká firma se vzpamatuje, dostane další zakázky, tak většinou to řeší různým způsobem agenturních zaměstnanců nebo podobně a nechce až tak přibírat lidi na dlouhodobý pracovní poměr.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

No, já jsem to říkal na samém počátku. My to považujeme za jeden z nejvýznamnějších problémů, jeden ze dvou problémů, které v současné době je třeba řešit. A je třeba hledat všechny cesty, jak lidi udržet v práci. I jsem tady o tom mluvil, ten Kurtzarbeit. No, ta zkrácená doba. Ono to samozřejmě na to, to znamená, že ty lidi zůstanou v tom podniku, ale například z externích zdrojů je jim placeno školení jeden den v týdnu tak, aby ty lidi nemuseli být propouštěni. Ono to má svá omezení. Je to jenom krátkodobé řešení, ale je třeba něco dělat. Na druhou stranu výhoda toho je, že pro ty lidi, pro menší počet lidí je tam to trauma přechodu do nezaměstnanosti a zase obtížnost toho návratu. Jak tady říkal pan předseda Paroubek. Je třeba více peněz a rychleji pouštět peníze do toho zateplování těch budov. Ať už primárně veřejných nebo paneláků, kde by šly zřejmě rychleji použít ty peníze na ty, získané z prodeje těch emisních povolenek než to dělat kus po kuse pro rodinné domky. Takže my tam trochu ...

Petr HARTMAN, moderátor

Tady u toho je problém, aby ty stavební firmy zaměstnaly ty nezaměstnané, aby to nedělali lidé najmutí, dejme tomu, ze zahraničí a podobně. Zda se tím ten problém vytváření nových a dlouhodobých pracovních míst vyřeší.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Ne, počkejte, zase budme realisté. V tuto chvíli tyto věci, ty jsou primárně o udržení alespoň nějaké zaměstnanosti. To ty dlouhodobá pracovní místa, to je o obnovení hospodářského růstu, to jsou investiční pobídky, získání investic, to je o podpoře exportu. To je ten o něco dlouhodobější projekt. A samozřejmě, a to tam, o tom je třeba také mluvit, prostě český export je příliš závislý na jednom ekonomickém partnerovi, a to jest na Evropské unii, kam jde 85 procent českého exportu. Na jedné straně je to, do určité míry je to pochopitelné, protože je to jednotný ekonomický prostor, který byl vytvořen právě proto, aby ten obchod byl jednoduchý. Vývoz do těch jiných teritorií je daleko složitější. No jo, ale zase v případech této, jako je tato krize, tak samozřejmě pokles v tom jednom teritoriu je daleko citelnější. My bysme potřebovali, aby větší procento bylo vyváženo na ty nové perspektivní trhy. A na tom bude třeba pracovat a jedině takovéhle věci potom dají ty dlouhodobě udržitelná pracovní místa.

Petr HARTMAN, moderátor

Podle Lubomíra Lízala, jak lze zajistit, aby lidí bez práce bylo méně?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Právě v těchto dobách, ono to moc dobře nejde. Ten stát má velmi omezené možnosti, pokud vlastně nechce ty lidi zaměstnávat přímo. Čili tady je vlastně vidět to, že ta hospodářská politika vlastně je spíš běh na dlouhou trať. A je nutné nějakým způsobem vlastně spíš podpořit ty firmy, aby ta místa vytvářely. A to si myslím, že je, řekněme, možná to zní banálně, ale bohužel je to to nejlepší, co ten stát asi může udělat. Protože když se bavíme o těch různých politikách, třeba aktivní politika zaměstnanosti nebo podobně, my zatím bohužel nevíme, jak dobře to funguje. Ten problém, který je, že, je o tom, že vlastně ten stát na to vydává nějaké peníze, ale není jasné, jaký je ten čistý přínos této

politiky. Ono je to, ono je to pro ty lidi dobře, ale z hlediska národohospodářského vlastně může být třeba lépe, kdyby stát ty peníze třeba nechal firmám, aby ta místa vznikaly. To je jedna z věcí, kterou tady vlastně neděláme. To je skutečně jaksi ekonomické vyhodnocování různých politik. A protože vznikala tento, tato otázka se začala řešit už před více než 30 lety a třeba ve Spojených státech, kde vlastně zjistili, že řada programů je vlastně neefektivní a ty zrušila místo toho navýšili peníze do těch programů, které byly efektivní. A já to uvedu třeba tak, že tady zaznělo třeba ta školení. Že třeba školení pomůže najít potom tomu absolventovi lépe práci. Jenže se ukazovalo, že vlastně na ta školení chodili lidé, kteří byli aktivní a kteří si tu práci skutečně hledali. A oni by tu práci našli stejně i bez toho školení právě proto, že signalizovali tu, řekněme, schopnost učit se a být na tom dobře. Čili to je vlastně, řekl bych, trochu ekonomický problém. Ale vy jste zmiňoval ještě jinou věc. Třeba ty peníze z emisních povolenek. Já si nemyslím, že to bude mít nějaký značný přínos. Ta vlastně, ten objem těch peněz není natolik vysoký, aby nějakým dramatickým způsobem vůbec změnil situaci na trhu práce. Může to pomoci vlastně v tom, že pokud, řekněme, bude pár set lidí, které budou v těch, ve stavebním průmyslu na té hranici, kdy ta firma bude přemýšlet, propustíme, nepropustíme, tak zůstanou. Je to dobře, ale neočekával bych od toho žádnou razantní změnu.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Ten nejradostnější stav, to se povedlo některým zemím jako je Dánsko. To jak z hlediska lidí, tak z hlediska firem dosáhnout takzvané flexikurity, že lidé nemají jistotu zaměstnání u konkrétní firmy, ale mají jistotu, že se o ně stát postará, že je přeškolí v případě, že jsou propuštěni. Což je jakoby stav ideální i z hlediska lidí, i z hlediska firem. Jenže ono to něco stojí. Na nákladech aktivní politiky zaměstnanosti, která, tuším, v Dánsku je někde v oblasti 3,5 procenta HDP. Takováhle pružnost potom není, a myslím si, že není zadarmo. A že je třeba vyhodnocovat všechny programy, to je víc než zřejmé. Ale ještě bych chtěl říct jednu věc. V této chvíli to skutečně není moc o vytváření nových míst, ale spíše o udržení těch stávajících. Přece ta myšlenka toho Kurtzarbeit je postavená zhruba na tom, že vlastně podnik, který má 1000 lidí potřebuje propustit 200 a snížit na 80 procent. Tak on místo toho, že je propustí, tak tam nechá všechny, akorát že oni pracují 4 dny v týdnu, všichni pracují a ten 1 den je zaplacen z externích zdrojů. Na nějaké to doškolování nebo zvyšování kvalifikace a tak dále, aby ti lidi něco dělali. Čili tohle je takové nouzové řešení, které v tom Německu zatím fungovalo. Jiná otázka je, že v Německu se dostává na hranu a otázka je, jak bude fungovat ještě dlouho.

Petr HARTMAN, moderátor

Tak uvidíme, co jak bude fungovat, jak se podaří České republice odolávat negativním dopadům světové hospodářské krize. Pro tuto chvíli končí pravidelný diskusní pořad Studio STOP. Hosty byli ekonomický expert ČSSD Jan Mládek a ekonom Lubomír Lízal z Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy. Děkuji za účast, opět někdy na slyšenou.

Jan MLÁDEK, ekonomický expert ČSSD

Na slyšenou.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Na slyšenou.